

Holebi- en transgenderbeleid in Vlaanderen
- Een inleiding -

INHOUD

05 VOORWOORD

06 INLEIDING

**VLAANDEREN GEEFT HOLEBI'S EN TRANSGENDERS GELIJKE KANSEN
STERKE PUNTEN IN DE KIJKER
EDUCATIE ALS BELANGRIJK INSTRUMENT**

09 EEN DYNAMISCHE AANPAK

**ÉÉN MINISTER, VERSCHILLENDE PARTNERS
OOK BUITEN DE LANDSGRENZEN
IDENTITEIT IS GEEN VAKJE
GEEN HOLEBIBELEID ZONDER GENDERBRIL**

19 IEDEREEN MEE!

**ALLE MINISTERS WERKEN AAN GELIJKE KANSEN
OCM CONCREET**

23 REGELGEVING SAAI?

**GELIJKE KANSEN: DISCRIMINATIE VOORKOMEN
GELIJKE BEHANDELING: GEEN DISCRIMINATIE DULDEN**

24 EDUCATIE: DE MAAKBARE MENS

**INFORMEREN EN SENSIBILISEREN
ONDERZOEK: METEN IS WETEN**

32 EEN ROOSKLEURIGE TOEKOMST?

VOORWOORD

De Vlaamse overheid voert al verscheidene jaren een gelijkemansbeleid voor holebi's en transgenders. Maar ze wil daarbij verder kijken dan de Vlaamse grenzen. Het Europees groeiproces biedt op dat vlak een grote uitdaging. Dit groeiproces dient immers samen te gaan met maatschappelijke openheid en aanvaarding van holebi's en transgenders. Daarom is het belangrijk dat progressieve krachten zich bundelen om zo de maatschappelijke openheid naar holebi's en transgenders uit te dragen tot ver over de eigen landsgrenzen.

Als Vlaams minister voor Gelijke Kansen wil ik het Belgisch voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie aangrijpen om LGBT-rechten prominenter op de Europese agenda te brengen. Daarom organiseer ik op 17 november 2010 een conferentie voor beleidsmakers en middenveldorganisaties. Als minister die ook bevoegd is voor Onderwijs en Jeugd heb ik gekozen voor een focus op 'LGBT en educatie'.

Jonge holebi's en transgender personen in Europa worden nog te vaak geconfronteerd met weer-

standen omwille van hun werkelijke of zagezegde seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit. De schoolomgeving is een van de belangrijkste socialisatiecontexten waar jongeren communicatieve en sociale vaardigheden ontwikkelen. Het is daarom belangrijk dat kinderen en jongeren op een zo jong mogelijke leeftijd worden geconfronteerd met genuanceerde en niet-stereotyperende beeldvorming en dat zij een genderbewustzijn en een open en niet-discriminerende houding ontwikkelen.

Door in dialoog te gaan met beleidsmakers en middenveldorganisaties uit heel Europa, hoop ik inzichten, ervaringen en goede praktijken uit te wisselen met het oog op het creëren van holebivriendelijkheid en holebi- en gendersensitiviteit bij jongeren.

Deze publicatie kwam tot stand in het kader van deze conferentie en biedt u hopelijk de nodige inspiratie om in de toekomst samen verder te werken aan een samenleving die gelijke kansen hoog in het vaandel draagt. Voor iedereen, ook ongeacht hun seksuele of genderidentiteit.

Pascal Smet
Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd en Gelijke Kansen

INLEIDING

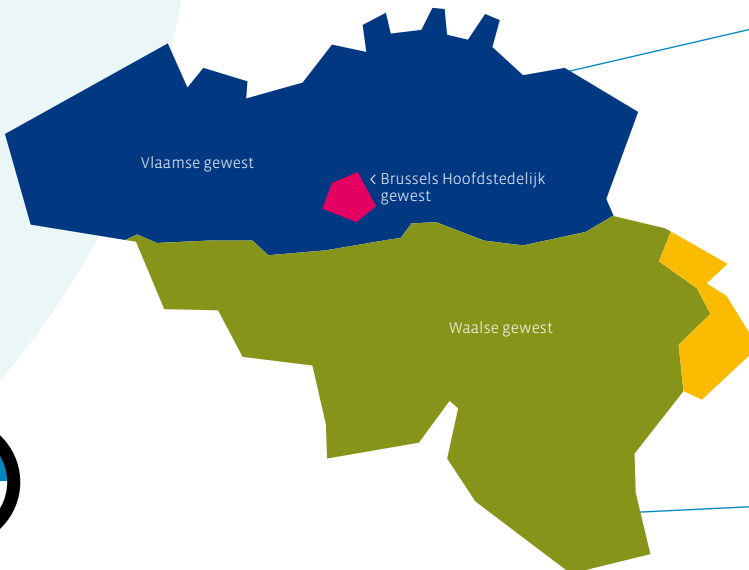
VLAANDEREN GEEFT HOLEBI'S EN TRANSGENDERS GELIJKE KANSSEN

Gunstige wetten in België

België mag zich één van de koplopers noemen als het gaat over gelijkberechtiging van holebi's. Het was het tweede land in de wereld dat het burgerlijk huwelijk openstelde voor paren van hetzelfde geslacht (2003) en kan praten op een vooruitstrevende antidiscriminatiewetgeving. Bovendien kunnen holebikoppels er kinderen adopteren (2005). Voor de transgendergemeenschap heeft België eerste stappen gezet door een 'wet op de transseksualiteit' in het leven te roepen (2007).

België is een gefederaliseerd land met drie gemeenschappen (de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige gemeenschap) en drie gewesten (het Vlaamse, het Waalse en het Brussels Hoofdstedelijk gewest). Er is een federaal parlement en daarnaast hebben de gemeenschappen en gewesten elk hun eigen bestuur. De Belgische regering maakt federale wetten. De Vlaamse regering vaardigt Vlaamse decreten uit.

Er bestaat geen hiërarchische verhouding tussen deze regelgevingen. Het gaat wel om andere bevoegdheden. Federale bevoegdheden betreffen het hele land aan, zoals justitie of defensie. De regionale bevoegdheden hebben vooral betrekking op socio-culturele aspecten, zoals onderwijs, welzijn, media of toeleiding naar de arbeidsmarkt.

Een doordacht beleid in Vlaanderen

In de Vlaamse regio voert de Vlaamse minister voor Gelijke Kansen sinds 1995 een gelijk-kansenbeleid m.b.t. gender, holebi's en fysieke toegankelijkheid. In 2010 werden de thema's transgender en handicap toegevoegd. Aan overlappingsen tussen deze achterstellingmechanismen besteedt het Vlaamse gelijk-kansenbeleid eveneens aandacht, net zoals aan overlappingsen met andere achterstellingsmechanismen, zoals leeftijd of etniciteit (multiple discriminaties). Een lesbienne is immers ook vrouw en heeft een specifieke etnisch-culturele achtergrond.

De grote juridische obstakels voor holebi's zijn weggewerkt. Dat betekent echter niet dat een gedegen beleid niet meer nodig zou zijn. Het Vlaamse gelijk-kansenbeleid wil op twee sporen werken: empowerment van de doelgroep én een mentaliteitsverandering bij de bevolking. Het beleid steunt op drie belangrijke principes: een samenspel tussen overheid, middenveld en onderzoekswereld, het gebruik van verschillende instrumenten en methodieken en de combinatie van een functioneel of 'eigen' beleid met een transversaal of horizontaal beleid (in samenwerking met andere ministers).

Dwingende regelgeving in Europa

De Europese regelgeving beïnvloedt die van België en Vlaanderen. De Europese Unie keurde bijvoorbeeld in 2000 een richtlijn goed die kansengroepen, waaronder holebi's, beschermt

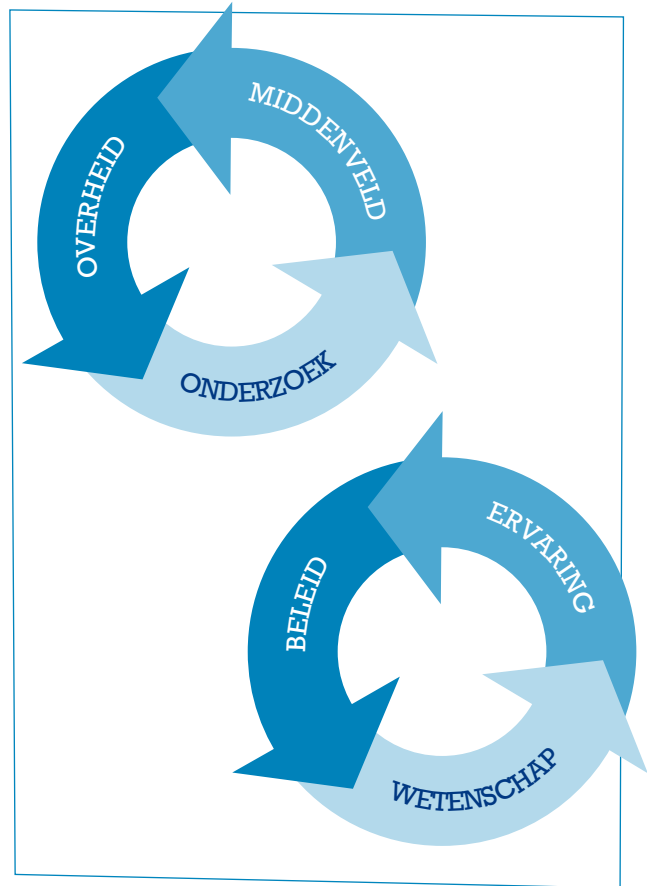

op de arbeidsmarkt. Die richtlijn werd in België omgezet in een ruime antidiscriminatie-wetgeving. Wat Vlaanderen betreft werd door de Vlaamse Regering in 2008 het 'decreet houdende een kader voor het Vlaamse gelijk-kansen- en gelijkebehandelingsbeleid' (verder het 'gelijk-kansen/ gelijkebehandelingsdecreet' genoemd) goedgekeurd. Dit decreet voorziet in de omzetting van een aantal Europese richtlijnen inzake antidiscriminatie, en legt daarbij de krijtlijnen vast van het Vlaamse gelijkebehandelingsbeleid, maar het creëert ook het kader voor het Vlaamse gelijk-kansenbeleid.

STERKE PUNTEN IN DE KIJKER

Deze brochure focust op een aantal karakteristieken die het Vlaamse holebi- en transgenderbeleid succesvol en efficiënt maken: de combinatie tussen verticaal en horizontaal beleid, de intense samenwerking tussen de onderzoekswereld, het middenveld en de overheid en de verankering van belangrijke principes in decreten en beleidsteksten, zodat doelstellingen en acties niet vrijblijvend blijven.

Die karakteristieken worden hier toegelicht aan de hand van goede praktijkvoorbeelden. Het gaat zowel om voorbeelden van praktische realisaties (campagnes, sensibiliserend materiaal,...) als om concrete methodieken (opencoördinatiemethode, samenwerking met partners,...).

EDUCATIE ALS BELANGRIJK INSTRUMENT

U zult merken dat het Vlaamse gelijkheidsbeleid graag gebruik maakt van educatie om zijn doelstellingen te verwezenlijken. Campagnes voeren, educatieve methodieken ontwikkelen en de uitgave van informatieve publicaties zijn geschikte manieren om het algemene publiek te informeren en te sensibiliseren enerzijds en te werken aan een mentaliteitswijziging anderzijds. Educatie leidt bovendien ook tot empowerment van de holebi- en transgendergemeenschap.

EEN DYNAMISCHE AANPAK

De Vlaamse minister voor Gelijke Kansen streeft naar gelijke kansen voor iedereen en wil feitelijke ongelijkheden zichtbaar en bespreekbaar maken, gelijkheid en gelijkwaardigheid bevorderen en nieuwe ongelijkheden voorkomen. Hij schenkt in het bijzonder aandacht aan enkele prioritaire achterstellingsmechanismen: gender, een gebrek aan toegankelijkheid (van de fysieke leefomgeving en van informatie), handicap en seksuele identiteit.

Betekent dit dat de Vlaamse overheid geen interesse heeft in andere achterstellingsmechanismen zoals leeftijd, armoede of etnisch-culturele achtergrond? Nee. Ook over deze thema's voert Vlaanderen een beleid, maar deze bevoegdheden zijn toegewezen aan andere ministers.

De minister stimuleert wetenschappelijk onderzoek, zet campagnes op en informeert met brochures of andere publicaties. Hij voert een proactief gelijkekansenbeleid, maar wil ook discriminatie tegengaan, en netwerkt zoveel als nodig is, ook internationaal.

ÉÉN MINISTER, VERSCHILLENDE PARTNERS

De kracht achter een sterk gelijkekansenbeleid ligt onder meer in de uitbouw van zorgvuldig uitgekozen partnerships binnen het middenveld, de academische wereld en de andere beleidsniveaus. Daarbij wordt gezorgd voor een continue wisselwerking tussen beleid, wetenschappen en ervaringsdeskundigheid: drie pijlers die bijdragen tot een onderbouwde en gedragen beleidsvoering. Het Vlaamse gelijkekansenbeleid werkt samen met een breed spectrum aan verenigingen en niet-gouvernementele organisaties die deskundig zijn in de holebi- en transgenderthematiek. Voor de noodzakelijke wetenschappelijke onderbouw doet het Vlaamse gelijkekansenbeleid beroep op partners uit het academische veld.

Middenvelders voor feedback

Middenveldorganisaties hebben een klare kijk op de noden van holebi's en transgenders. Het Vlaamse gelijkheidsbeleid onderhoudt daarom nauwe contacten met dit middenveld. Çavaria, de koepel van Vlaamse en Brusselse holebi- en transgendergroepen, is de belangrijkste speler. Deze koepelorganisatie ontvangt structurele financiering van de Vlaamse overheid en ondersteunt het gelijkheidsbeleid in zijn beleidsvoering.

Naast de gesubsidieerde koepel zijn ook kleinere holebi- en transgendergroepen gesprekspartner. Vlaanderen kent een divers en rijk holebi- en transmiddenveld. De overheid consulteert bijvoorbeeld specifieke groepen over het thema allochtone holebi's, over lesbiennes en biseksuele vrouwen, over holebi-jongeren of over holebi-ouderschap. Deze organisaties kunnen bovendien via projectsubsidieering bijdragen tot het realiseren van de doelstellingen van het gelijkheidsbeleid. Een dergelijke projectsubsidieering maakt de weg vrij voor jonge organisaties die een vernieuwende kijk op de gelijkheidsproblematiek kunnen initiëren in het beleid.

Het overleg gaat in twee richtingen. De overheid bevraagt het middenveld niet enkel om ideeën af te toetsen of input te leveren, het middenveld kan ook zelf ideeën voor initiatieven of producten aanreiken. De organisaties nemen deel aan stuurgroepen en voeren mee promotie voor de producten die het gelijkheidsbeleid ontwerpt.

Holebi's met een allochtone achtergrond zijn een erg kwetsbare doelgroep, die bovendien moeilijk te bereiken is. De reguliere hulpverlening is voor hen heel hoogdrempelig. Daarom werkte het holebimiddenveld, met de steun van het Vlaamse gelijkheidsbeleid, het dialoogproject 'Toledo' uit (2006). Dit lokale project wilde toenadering mogelijk maken tussen de holebi- en de allochtonengemeenschap, met de bedoeling om tot een groter wederzijds begrip te komen. Holebi's bezochten allochtone middenveldorganisaties. Een groep holebi's vierde bijvoorbeeld een Iftar-avond mee tijdens de ramadan. Omgekeerd bezochten leden van de plaatselijke allochtone gemeenschap het Antwerpse holebimiddenveld om nader kennis te maken. In het kader van het Toledo-project ontstond de fototentoonstelling 'Roots met taboe'. Die bevat een reeks -vaak anonieme- fotoportretten met bijbehorende uitgeschreven verhalen van allochtone asielzoekers. Verenigingen en organisaties kunnen deze tentoonstelling op aanvraag ontlenen.

Onderzoekers voor data

Om een efficiënt beleid te voeren, is wetenschappelijk onderzoek belangrijk. Onderzoek garandeert inzicht in knelpunten en legt hun oorzakelijke verbanden bloot, wat cruciaal is om de juiste beleidskeuzes te maken. Bovendien zijn deze onderzoeksresultaten ideaal om ministers te overtuigen om bepaalde problemen snel aan te pakken. Het Steunpunt Gelijkekansenbeleid voert wetenschappelijk onderzoek over de gelijkentemathema's binnen een vooraf vastgelegde langetermijnplanning. Dit Steunpunt beschikt over een specifieke onderzoekslijn over holebi's en transgenders. In het 'expertenetwerk holebi-onderzoek' zitten onderzoekers, overheid en middenveld samen aan tafel om lopende onderzoeken op te volgen en nieuwe voorstellen te bespreken. Maar ook andere onderzoeksinstanties en universiteiten kunnen inschrijven op ad-ho-onderzoeken die door de Vlaamse overheid worden uitgeschreven.

Van 2002 tot 2006 werd het Zzip-onderzoek gevoerd. Het was de eerste grootschalige bevraging naar de leef- en werksituatie en seksualiteitsbeleving van holebi's in Vlaanderen. Het holebimiddenveld investeerde mee in de bekendmaking van dit onderzoek en werkte actief mee aan de werving van respondenten. Uit dit onderzoek bleek dat een derde van de ondervraagden in de kast blijft op het werk, dat vooral jonge lesbiennes veel risico lopen op depressies en dat oudere holebi's een groep zijn die specifieke aandacht verdient. De overheid en het middenveld grepen deze resultaten aan om prioriteiten te leggen in hun beleid. Dit onderzoek krijgt een vervolg in 2010-2011.

OOK BUITEN DE LANDSGRENZEN

In een groeiend Europa is het belangrijk dat progressieve krachten het voortouw nemen. We moeten ervoor zorgen dat dit Europees groeiproces geen bedreiging wordt voor de verworven rechten en de openheid tegenover holebi's en transgenders. We moeten er integendeel voor ijveren dat die vooruitgang zich doorzet in regio's en landen die op dat vlak een minder gunstige situatie kennen.

Gelijke Kansen in Vlaanderen is daarom één van de trekkers van een Europees netwerk voor ambtenaren die aan holebi- en transgenderbeleid werken: het 'Governmental network of LGBT focal points'. Zij komen halfjaarlijks samen om ervaringen en know how uit te wisselen. Het netwerk heeft de bedoeling om relevante contacten uit te bouwen en op de hoogte te blijven van wetenschappelijk onderzoek en beleidsinitiatieven uit andere landen. Het netwerk wil eveneens een signaalfunctie vervullen naar de Europese instellingen.

In 2007 vond op initiatief van de Vlaamse minister van Gelijke Kansen het internationale congres 'Sexual Diversity, European (Comm)Unity' plaats. Beleidsmakers, onderzoekers en middenveldorganisaties uit verschillende Europese landen kwamen gedurende drie dagen samen om dieper in te gaan op thema's als: "Is diversiteit een verrijking of bedreiging?", "Homofobie en discriminatie", "Generatiekloof en oudere holebi's en transen" en "Multiculturalisme in een cosmopolitisch Europa". Het congres leverde nieuwe inzichten op, interessante internationale contacten en een boeiende wisselwerking tussen middenvelders, onderzoekers en beleidsmakers. Dit congres in 2007 was voor het Vlaamse gelijkheidskansenbeleid de aanleiding om LGBT-beleid ook buiten de landsgrenzen op te volgen en die openheid naar holebi's en transen verder uit te dragen.

IDENTITEIT IS GEEN VAKJE

De minister van Gelijke Kansen voert een beleid dat aandacht heeft voor combinaties van achterstellingsmechanismen. Een holebi is meer dan holebi alleen. Hij of zij is man of vrouw, soms trans, oud of jong, soms allochtoon en misschien heeft hij of zij wel een fysieke beperking. Ook op de kruispunten van deze achterstellingsmechanismen kunnen specifieke uitdagingen of problemen bestaan waarop het beleid een antwoord moet formuleren. De minister verliest deze kruispunten nooit uit het oog. De onderzoekswereld houdt er rekening mee door bijvoorbeeld onderzoek te voeren naar specifieke deelgroepen binnen de groep holebi's en transgenders, net zoals de holebi's en transgenders 'in het veld' rekening houden met dit kruispuntdenken bij het organiseren van hun activiteiten.

© Sofie Jaspers

Uit onderzoek blijkt dat holebisenioren vaak te kampen hebben met eenzaamheid en daardoor een verminderd welbevinden ervaren. Wanneer holebi's in ouderenvoorzieningen terecht komen, is het belangrijk dat zij daar zichzelf kunnen zijn en niet opnieuw de kast in moeten. Daarom zette het Antwerpse middenveld een project op over ouderen, gesteund door het Vlaamse gelijkheidsbeleid. Er werden vormingen aan hulpverleners gegeven, er werd een reizende tentoonstelling 'roze ouderen' uitgewerkt en de holebi- en transgenderbeweging organiseerde laagdrempelige activiteiten met hetero-ouderen. Uniek aan dit project is de intense samenwerking tussen het holebimiddenveld, de reguliere oudereninitiatieven en de hulpverlening. Hetero-ouderen leerden over het bestaan van roze ouderen en hulpverleners kregen tools aangeleverd om hun dienstverlening aan ouderen holebivriendelijk te maken.

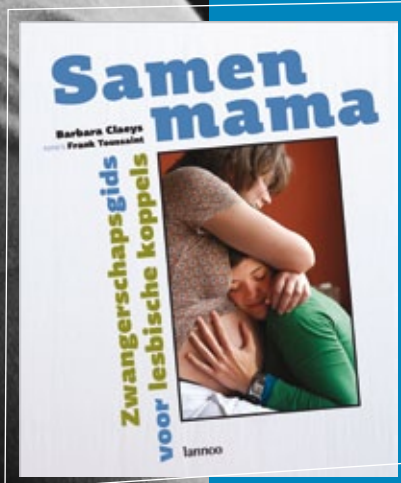
Les
is
more

Ieder jaar vindt, met de steun van het Vlaamse gelijkheidsbeleid, in Vlaanderen de L-day plaats. Dat is een groot cultureel evenement voor en door lesbische, bi- en transvrouwen. De L-day werkt aan empowerment voor deze doelgroep die binnen de holebi- en transgemeenschap een specifieke plaats inneemt. Vrouwen zijn minder zichtbaar, omdat de holebigemeenschap overwegend mannelijk is. Daarom is een evenement als dit zo belangrijk. Meestal wordt er aan deze dag een politieke eis gekoppeld, vaak in een politiek debat.

Het Vlaamse gelijkemansbeleid bracht een zwangerschapsgids uit, speciaal voor lesbiennes. Bestaande zwangerschaplectuur gaat steeds uit van de heteronorm: er wordt steevast gesproken over een mama en een papa en alle informatie en beeldmateriaal gaan uit van die werkelijkheid. Lesbische vrouwen vinden hierbij geen aansluiting. Daarom realiseerde het Vlaamse gelijkemansbeleid het boek 'Samen mama'. De gids bevat naast alle gebruikelijke info over zwanger zijn en geboorte, ook uitgebreide informatie over de juridische stappen die een meemoeder moet ondernemen om officieel moeder te worden van het kind dat haar vriendin of vrouw gedragen heeft. De foto's tonen zwangere vrouwenkoppels en het boek bevat heel wat levensechte getuigenissen.

Het Vlaamse
gelijkkansen-
beleid gaf in 2010
de 'Juridische gids over
ouderschap voor holebi's
en transgenders' uit. Deze gids
is uniek in zijn soort: voor het
eerst zijn alle juridische kwesties
in verband met holebi- en transou-
derschap gebundeld in één overzich-
telijke publicatie. De gids beschrijft
hoe holebi's en transen hun kinderwens
kunnen verwezenlijken, welke gevolgen
dat heeft en waar het fout kan lopen.
Medisch Begeleide Voortplanting, adop-
tie, pleegzorg en gedeeld ouder-
schap komen aan bod. De publicatie is
handig voor iedereen die professioneel met
holebi- en transouderschap te maken krijgt,
maar ook voor (wens)ouders zelf. De gids
werd breed verspreid binnen het holebi-
en transgendermiddenveld, maar ook bij
professionele instanties die werken met
gezinnen, kinderen en ouders.

GEEN HOLEBI- BELEID ZONDER GENDERBRIL

De Vlaamse minister voor Gelijke Kansen draagt een 'genderbril'. Onze genderbeleving en -expressie hebben een invloed op de manier waarop de maatschappij naar ons kijkt. Holebi's hebben vaak te kampen met kritiek of in extremis zelfs geweld, als zij afwijken van de gendernorm. Die norm is dwingend en gaat ervan uit dat mannen 'mannelijk' gedrag vertonen en vrouwen 'vrouwelijk' gedrag. Afwijken van dit patroon, wordt afgestraft. Transgenders beantwoorden helemaal niet aan de gendernorm, en ondervinden daardoor vaak moeilijkheden. Het genderrolmechanisme is relevant voor iedere holebi, voor iedere transgender en zelfs voor iedere hetero. Een 'vrouwelijke' heteroman zal in bepaalde situaties immers moeilijker geaccepteerd worden dan een 'mannelijke' homo. Daarom is de 'genderbril' zo cruciaal.

'Planet Gender' is een artistiek, documentair en informatief project over gender en identiteit, met genderdiversiteit als centraal thema. Aan de hand van portretfoto's en persoonlijke getuigenissen wordt duidelijk gemaakt dat het genderspectrum veel breder is dan 'man' en 'vrouw' alleen. Ook deze tentoonstelling kan ontleend worden. Aan dit project is een website verbonden met meer fotomateriaal en getuigenissen van mensen die vertellen over hun genderidentiteit en hun leven. In 2005 was het project te gast in de stad Gent. Dertig foto's met teksten van Planet Gender werden op grote zeilen opgesteld op verschillende plaatsen in de Gentse binnenstad. Er waren ook debatten en infomomenten. Nadien was de tentoonstelling op een reeks locaties te zien in Vlaanderen en het buitenland.

IEDEREEN MEE!

Discriminatie en achterstelling komen voor in alle domeinen van het leven. Een horizontale aanpak, waarbij een gelijkemansperspectief systematisch geïntegreerd wordt in alle Vlaamse beleidsdomeinen, is dus onontbeerlijk. Enkele voorbeelden:

- De minister van Welzijn moet erkennen dat bepaalde doelgroepen kwetsbaarder zijn dan andere. In het actieplan over zelfdoding, moet daarom aandacht gaan naar holebi's, omdat onderzoek aantoont dat holebi's een verhoogd risico lopen.
- Het domein onderwijs heeft belang bij een genderbril en moet aandacht hebben voor het holebi- en transthema. De school is een ideale plek om kinderen of jongeren vertrouwd te maken met niet-stereotiep gendergedrag. Spel, boeken, teksten en discussies zijn hiervoor bruikbare methodieken.

Dit horizontale beleid kan enkel vruchten afwerpen, als alle betrokkenen meewerken. Maar hoe krijg je andere ministers zover dat ze meestappen in de gelijkemanslogica? De Vlaamse overheid zet hiervoor een specifieke methodiek in: de opencoördinatiemethode of OCM.

ALLE MINISTERS WERKEN AAN GELIJKE KANSEN

Sinds 2005 werkt het Vlaamse gelijkemansbeleid met de opencoördinatiemethode (OCM), een methodiek die al in gebruik was op Europees niveau. Voor 2005 werkte de minister van Gelijke Kansen ook al samen met andere beleidsdomeinen, maar dat resulteerde vooral in ad-hocacties. De OCM wil het gelijkemansperspectief integreren in elk Vlaams bevoegdheidsdomein. Het realiseren van gelijke kansen wordt dus de verantwoordelijkheid van elke minister in de Vlaamse Regering.

Alle relevante actoren worden in het proces van OCM betrokken: Vlaamse overheidsdiensten, sociale partners, het middenveld... Het Vlaamse gelijkemansbeleid informeerde bij deze actoren naar de belangrijkste knelpunten op het vlak van gelijke kansen en naar hun verwachtingen met betrekking tot de rol van de overheid in het wegwerken ervan.

OCM CONCREET

De leden van de Vlaamse Regering spreken samen doelstellingen af en zijn vervolgens elk verantwoordelijk voor het realiseren hiervan binnen hun eigen bevoegdheidsdomein. De Commissie Gelijke Kansen speelt hierin een belangrijke rol. Die werd opgericht in 2006 en komt 5 maal per jaar samen. Leden uit alle Vlaamse beleidsdomeinen nemen eraan deel. In de schoot van deze commissie worden actieplannen ter uitvoering van de doelstellingen opgesteld, de voortgang opgevolgd en de evaluatie uitgevoerd.

Onderzoek toont aan dat homofobie vaak voorkomt in de sportwereld, vooral in sporttakken die nogal ‘macho’ zijn. Holebi’s durven vaak hun coming-out niet te doen in de sportclub, uit angst voor negatieve reacties. Daarom werd voor het beleidsdomein sport het “sensibiliseren van de sportsector over seksuele geaardheid en het scheppen van een veilig klimaat” opgenomen in het doelstellingskader van de OCM.

Naar aanleiding van deze doelstelling zette de minister van Sport de campagne “Denkt u nu aan seks?” op (2008). Het holebimiddenveld werkte samen met de Vlaamse Sport Federatie. Er werden affiches verspreid waarop rugbyspelers te zien zijn in innig lichamelijk contact. Het onderschrift “Denkt u nu aan seks?” zet aan tot nadenken: zijn homo’s die aan sport doen enkel uit op seks of doen ze gewoon aan sport zoals hun hetero-collega’s? Er werd ook een vrouwelijke versie gemaakt: een affiche waarop twee turnsters zijn afgebeeld. Bij deze affiches hoort een “Charter voor de gelijke behandeling van hetero- en homoseksualiteit in de sportclub”. Door deze poster te ondertekenen en uit te hangen, geeft een sportclub het signaal dat holebi’s er openlijk voor hun geaardheid kunnen uitkomen en dat homofobe opmerkingen en acties onaanvaardbaar zijn.

Denkt u nu aan seks?

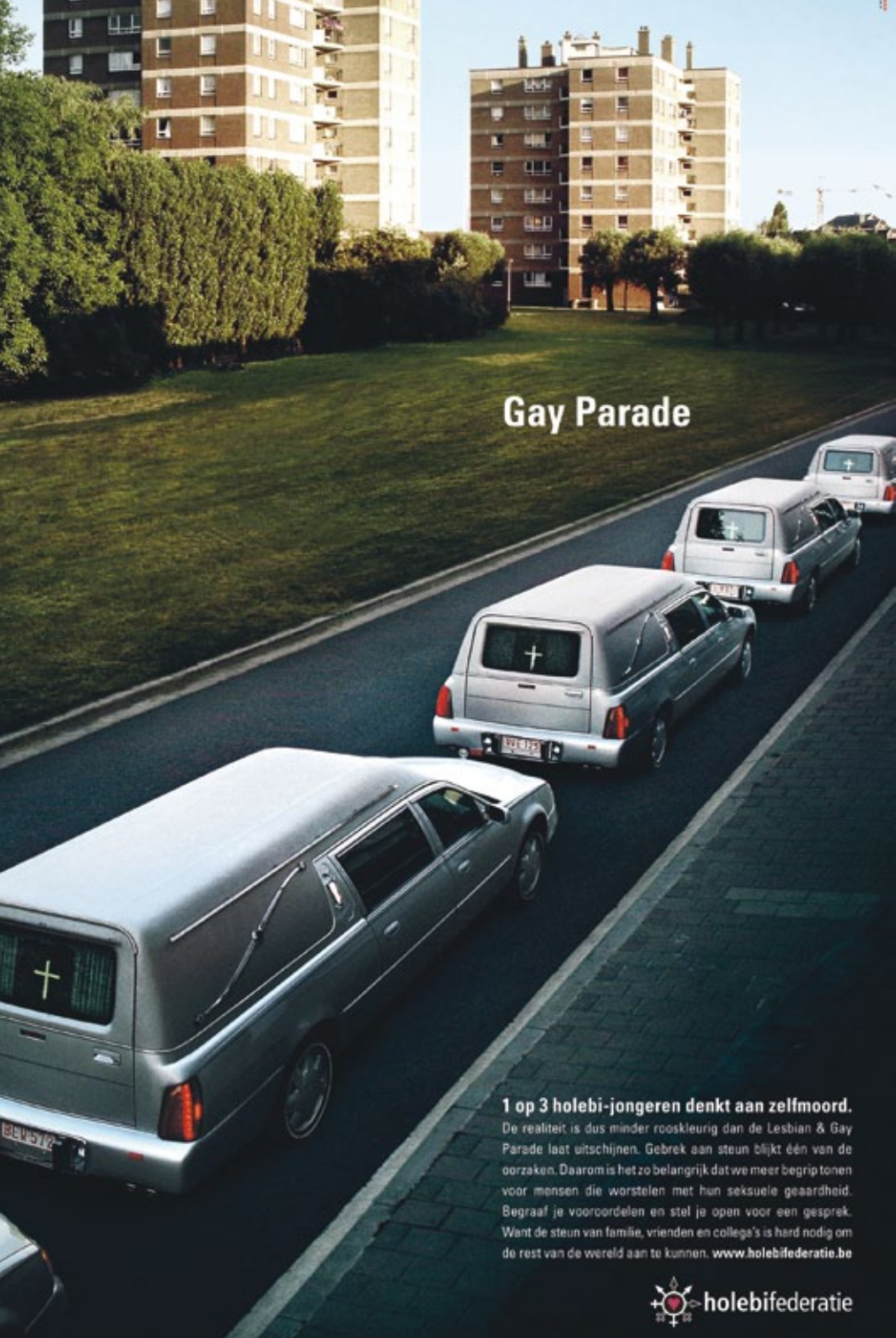
Het is niet omdat we hoibol zijn dat we constant flirten op het terrein, in de kleedkamer of in de cafetaria. Geef iedereen die kans doordat te zijn in je team. Ook dat is fair play.

Fair play, fair gay.

Mit steun van de
Vlaamse overheid

 holebifederatie
www.holebifederatie.be

Gay Parade

Het middenveld ontwikkelde samen met het Centrum ter Preventie van Zelfmoord (CPZ) een vormingspakket en enkele vormingsmomenten over zelfdoding (2006). Dit pakket is enerzijds bedoeld voor eerstelijns werkers en anderzijds voor info- en hulpdiensten voor holebi's. Het kan gebruikt worden in de professionele eerstelijns hulp, om het onthaal van holebi's te verbeteren. Daarnaast worden holebi's, geëngageerd in holebigroepen, opgeleid om signalen van zelfmoordgedachten te herkennen, zodat ze correct en tijdig kunnen doorverwijzen naar professionele diensten. De vormingsmodule met tips en info is beschikbaar via internet. In het kader van de toepassing van de OCM, investeerde de minister van Welzijn in dit project.

1 op 3 holebi-jongeren denkt aan zelfmoord.

De realiteit is dus minder rooskleurig dan de Lesbian & Gay Parade laat uitschijnen. Gebrek aan steun blijkt één van de oorzaken. Daarom is het zo belangrijk dat we meer begrip tonen voor mensen die worstelen met hun seksuele geaardheid. Begraaf je vooroordelen en stel je open voor een gesprek. Want de steun van familie, vrienden en collega's is hard nodig om de rest van de wereld aan te kunnen. www.holebifederatie.be

REGELGEVING SAAI?

Een methodiek als de OCM werkt alleen als alle betrokkenen deelnemen aan het proces. Hoe kan de minister garanderen dat dit gebeurt? Door de toepassing van de methodologie te verankeren in het ‘gelijkekansen/gelijkebehandelingsdecreet’ moeten alle ministers zich engageren voor gelijke kansen. Het decreet bevat twee grote luiken: een preventief deel en een curatief deel.

GELIJKE KANSEN: DISCRIMINATIE VOORKOMEN

Het eerste luik bevat de belangrijkste principes van het Vlaamse gelijkekansenbeleid: het ‘eigen’ of functioneel beleid van de minister van Gelijke Kansen, de toepassing van de opencoördinatie-methode (samenwerking met andere beleidsdomeinen), de opsomming van de prioritair achterstellingsmechanismen (gender, seksuele identiteit, gebrek aan fysieke toegankelijkheid, gebrek aan toegankelijkheid van informatie en handicap) en de veelheid aan instrumenten en methodieken die het gelijkekansenbeleid gebruikt. Onderzoek, middenveld en beleid versterken elkaar en werken samen.

GELIJKE BEHANDELING: GEEN DISCRIMINATIE DULDEN

Het tweede luik van het decreet is dat van de ‘gelijke behandeling’. Het bevat de krijtlijnen van het Vlaamse antidiscriminatiebeleid en zet de Europese richtlijnen terzake om in Vlaamse wetgeving. Via het decreet worden 14 discriminatiemeldpunten opgericht, één in elke centrumstad. Wie zich gediscrimineerd voelt, kan terecht in een meldpunt om een klacht te laten registreren. De meldpunten kunnen bemiddelen tussen partijen en indien nodig doorverwijzen naar instanties die hen in rechte kunnen bijstaan. De meldpunten worden aangestuurd door het Vlaamse gelijkekansenbeleid. Het antidiscriminatieluik van het Vlaamse decreet is complementair aan de federale antidiscriminatiewet.

Voor medewerkers van de nieuwe discriminatiemeldpunten organiseerde het Vlaamse gelijkekansenbeleid een vormingsdag die de voeling van de hulpverleners met de verschillende doelgroepen, moest vergroten. De vormingen werden gegeven door experts uit het middenveld. Na deze vorming waren medewerkers beter in staat zich een correct beeld te vormen van de doelgroepen en de concrete situaties waarin zij een verhoogd risico lopen op discriminatie.

EDUCATIE: DE MAAKBARE MENS

Jonge holebi's en transgenderpersonen worden dagdagelijks geconfronteerd met weerstanden omwille van hun werkelijke of zagezegde seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit. Door een gebrek aan visibiliteit, positieve rolmodellen en ondersteunende netwerken, dreigt het risico op een lager welbevinden.

Het Vlaamse gelijkekansenbeleid wil via 'educatie' holebivriendelijkheid en holebi- en gendersensitiviteit creëren en vermijden dat socialisatieprocessen aanleiding geven tot discriminatie van holebi's en transgenderpersonen. Educatie is een belangrijke tool om dit te verwezenlijken en daarom ook het thema van de conferentie naar aanleiding waarvan deze brochure werd geschreven.

Wanneer we het in deze brochure over educatie hebben, denken we in de eerste plaats aan de verschillende socialisatieprocessen die jongeren doorlopen. Socialisatie gaat over het zich eigen maken van heersende normen en waarden. Het is een proces dat zich afspeelt in verschillende geledingen van de maatschappij: thuis, op school, op de werkvloer, ... Het gelijkekansenbeleid wil ervoor zorgen dat deze processen worden ontdaan van stereotiepe beeldvorming die uitmondt in ongelijke kansen.

De schoolomgeving is een cruciale socialisatiecontext voor jongeren, maar ook daarbuiten is het belangrijk dat ze juist geïnformeerd en gesensibiliseerd worden. Daarom ontwikkelt het Vlaamse gelijkekansenbeleid campagnes, educatieve pakketten en publicaties die inspelen op de leefwereld van jongeren, zowel binnen als buiten de schoolcontext, en zowel voor holebi's en transen als voor heterojongeren.

Het spreekt voor zich dat deze beleidsinitiatieven ook gesteund en gestaafd worden door onderzoeksresultaten. Deze laten toe om de prioriteiten in het beleid te bepalen, om beleids-opties te wijzigen of bij te sturen.

Hierna volgt een overzicht van de initiatieven die het Vlaamse gelijkekansenbeleid ontwikkelde, zowel informerende en sensibiliserende publicaties voor jongeren, als onderzoeken die een aantal knelpunten blootleggen waar het beleid dient op in te spelen.

INFORMEREN EN SENSIBILISEREN

Holebi's zijn, wanneer ze net ontdekken dat ze homoseksueel zijn, zoekend. Ze willen informatie, ze zoeken naar plaatsen waar ze andere holebi's kunnen ontmoeten en ze hebben nood aan getuigenissen en verhalen die duidelijk maken dat ze niet alleen zijn. Het Vlaamse gelijkemansbeleid bracht in 2007 de brochure 'Alles wat je altijd al wilde weten over holebi's' uit. In deze luchtige en vlotte brochure vind je alle basisinfo over holebi's: hoe staat het met de gelijke rechten voor holebi's, wat doe ik als holebi op de werkvloer, waar vind ik informatie? De publicatie zet de lezer op weg naar meer en gedetailleerdere info. Ze bevat veel (web)adressen, nuttige links en bruikbare tips. Door de blijvende grote vraag, werd in 2009 een geüpdate versie uitgebracht.

**Alles wat
je altijd
al wilde
weten over
holebi's**

‘Holebi of hetero? Als je haar maar goed ligt’: met deze slogan installeerden jonge holebi’s van ‘Wel Jong Niet Hetero’, de koepelorganisatie van holebi- en transgenderjongeren, zich in 2005 op de drie grootste zomerfestivals van België. Festivalgangers konden er gratis hun kapsel laten bijwerken met gel. Onder- tussen konden ze wat bijleren over holebi’s. Er werd bijvoor- beeld een grote sprekende spiegel ontworpen die scheld- woorden riep zoals ‘geblondeer- de nicht’ of ‘pukkelpot’. Op die manier konden heterobezoek- ers aanvoelen hoe het is om uitgescholden te worden omdat je holebi bent. Er waren ook prijzen te winnen met het ‘1 op 10-rad’. 1 op 10 verwijst naar het aantal holebi’s in de maatschap- pij. Voorbijgangers konden op de gelstand discreet allerlei informa- tiebrochures over homoseksuali- teit meenemen. Het project werd mee mogelijk gemaakt door de minister van Gelijke Kansen, die trouwens ook zelf haar kapsel in de gel kwam leggen tijdens één van de festivals.

De Tolero-campagne (2008) was een mediagenieke en ludieke campagne, gericht op heterojongeren. De slogan “F*ck hetero’s en holebi’s. Ik ben tolero” verscheen op t-shirts, posters en buttons. De campagne was sterk interactief met een eigen Netlogpagina, via msn en enkele muziekzenders voor jongeren. Het middenveld hielp de campagne promoten en jeugdhuisen werden ingeschakeld. Holebi- en heterojongeren droegen samen de boodschap uit. Een mooi voorbeeld daarvan was te zien op de Belgian Lesbian and Gay Pride waar holebi- en “reguliere” jeugdverenigingen samen op de praalwagen van de Tolero-campagne de stad rondtrokken.

‘Gender in de blender’ is een initiatief van de Dienst Gelijke Kansen van de provincie Vlaams-Brabant, ondersteund door onder andere het Vlaamse gelijkekansenbeleid. Ook de transgendergemeenschap verleende haar medewerking aan dit project. Dit project over genderdiversiteit leidde tot een informatieve website en een educatief pakket voor het secundair onderwijs. Het pakket behandelt de thema’s gender en transgender.

De website informeert over genderdiversiteit en biedt een aantal getuigenissen van jongeren die transgender zijn. Alle begrippen en definities in verband met gender worden uitgelegd en een transjongere kan er opzoeken welke zijn of haar rechten zijn. Het educatief pakket bevat naast informatie ook een aantal onmiddellijk bruikbare methodieken over gender, voor in de klas.

**BEN JIJ EEN MEISJE? EEN JONGEN? EEN BEETJE ALLEBEI?
VOEL JIJ JE MEER JONGEN DAN MEISJE? OF MEER MEISJE DAN
JONGEN? HEB JE VRAGEN OVER JE EIGEN GENDERIDENTITEIT?
SURF DAN NAAR WWW.GENDERINDEBLENDER.BE**

een informatieve website voor jongeren over genderdiversiteit en transgender *

* trans....wat? www.genderindeblender.be/woordenlijst.htm

EEN INITIATIEF VAN DE DIENST DIVERSITEIT EN GELIJKE KANSEN VLAAMS-BRABANT
MET PARTNERS: DE HOEBEDERFARTE, PLANET GENDER, ROSA, WELJONGHEITHEERO,
SENSOA, 1-WERKGROEP, STEUNPUNT GELIJKENBEBEID, GENDERSTICHTING,
GELIJKE KANSEN VLAANDEREN EN ONDERNEMERS VLAANDEREN

Met steun van de
Vlaamse overheid

PROVINCIE VLAAMS BRABANT

ONDERZOEK: METEN IS WETEN

Het Steunpunt Gelijkekansenbeleid voerde in samenwerking met de Universiteit Gent een onderzoek uit naar de **schoolloopbaan** van holebi- en heterojongeren. Meer dan 4000 (holebi én hetero) leerlingen werden bevroegd (2008).

Dit onderzoek naar de schoolloopbaan van jongeren bracht onder meer aan het licht dat lesbische en biseksuele meisjes het meest kwetsbaar zijn. Deze meisjes behalen in vergelijking met heterojongens en heteromeisjes gemiddeld het hoogste aantal B- en C-attesten op school. Verschillen in geslacht met betrekking tot presteren op school zijn anders voor holebi- en heterojongeren: terwijl onder heterojongeren vooral de jongens minder goed presteren dan de meisjes is het bij holebi-jongeren net andersom. Homo- en biseksuele jongens presteren net beter dan lesbische en biseksuele meisjes.

Het Steunpunt Gelijkekansenbeleid voerde een onderzoek naar het **discours van jongeren** over homoseksualiteit (2009). Eén van de vaststellingen tijdens de focusgroepgesprekken was dat heterojongeren eerder traditioneel over mannelijkheid en vrouwelijkheid denken. Voor heterojongens is 'de stoere macho' de ideale zelfrepresentatie. Heteromeisjes willen

gelijkheid met betrekking tot huishoudelijk werk en wijzen dominante mannelijkheid af. Hun beeld van de ideale partner is echter nog altijd dat van de stoere beschermer. Holebi-jongeren benadrukken de positieve aspecten van het doorbreken van rolpatronen. Volgens hen worden vrouwen dan minder beperkt in wat ze al dan niet mogen doen, zijn partnerrelaties dan authentieker en is het doorbreken van rolpatronen binnen de opvoeding een goede zaak voor kinderen.

In 2010 rondde het Steunpunt Gelijkekansenbeleid het onderzoek **“Zichtbaarheids- en discriminatiemanagement bij holebi-jongeren”** af. In deze studie werd onderzocht hoe jongeren omgaan met problemen en conflicten die te maken hebben met hun seksuele identiteit. Ook uit dit onderzoek bleek het verband tussen heteronormativiteit, traditionele gendernormen en homonegativiteit. De mate waarin de omgeving van de jongere holebi-vriendelijk is, bepaalt welke zichtbaarheidsstrategie de jongere gebruikt. Holebi-jongeren die veel steun ervaren vanuit hun omgeving, ervaren een succesvollere coping. Deze jongeren hebben vaak minder de behoefte om zich af te zetten tegen de heteronorm. Dat zorgt ervoor dat ze zich conformistischer gedragen wat betreft gendernormen en heteronormativiteit. Dit kan ertoe leiden dat zij de normen uitdragen die aan de basis liggen van homonegativiteit.

Professor Mark Hooghe van de Katholieke Universiteit Leuven ondervroeg 6330 leerlingen uit 112 verschillende scholen (2007). Hij wilde achterhalen **hoe Belgische jongeren over holebi's denken**.

De analyse toont aan dat vooroordelen tegenover holebi's nog ruim verspreid zijn in België, ook al is er op juridisch vlak veel veranderd. Een behoorlijk deel van de Belgische jongeren staat eerder afstandelijk, of zelfs vijandig, ten opzichte van holebi's.

Uit dit onderzoek blijkt dat de negatieve houding tegenover holebi's specifiek geconcentreerd is bij enkele groepen. Jongens hebben een veel minder tolerante houding dan meisjes, wat allicht verklaard kan worden vanuit de specifieke psychoseksuele identiteitsontwikkeling in deze leeftijdsfase. Verder blijkt dat religieuze betrokkenheid een negatieve impact heeft op tolerante houdingen ten aanzien van holebirechten.

Het **Welebi-onderzoek** (Welzijn van lesbische en Bi-meisjes) van de Vrije Universiteit Brussel (2009) wilde achterhalen welke factoren een rol spelen in het verminderd welzijn van lesbische en biseksuele meisjes. Zo'n 400 meisjes tussen 18 en 23 jaar vulden een online survey in. Daarna volgden een twintigtal diepte-interviews. Opvallend is het resultaat dat lesbische en bi-meisjes meer aan suïcide denken dan hun leeftijdsgenoten die hetero zijn. Hoe jonger een meisje beseft dat ze lesbisch of biseksueel is, hoe kwetsbaarder. Bi-meisjes hebben het moeilijker dan lesbische meisjes. Ze voelen zich minder verbonden met holebi's en hebben meer suïcidedgedachten dan jonge lesbiennes. Ook de genderidentiteit speelt een grote rol. Meisjes die zich mannelijker voelen, hebben het emotioneel zwaarder. Zij voelen zich vaker depressief en voelen zich noch met hetero's, noch met holebi's verbonden. Ze ondervinden ook minder steun van familie.

EEN ROOSKLEURIGE TOEKOMST?

Het Vlaamse gelijkekansenbeleid beseft dat verschillende uitdagingen nog op een resoluut antwoord wachten. Er blijft meer onderzoek nodig naar achterstellingsmechanismen, onder andere bij specifieke deelgroepen binnen de groep holebi's. Wat het transgenderthema betreft, staan het beleid en het onderzoek nog in de kinderschoenen. Ook daaraan wil de Vlaamse minister voor Gelijke Kansen werken in de toekomst en het partnerschap tussen beleid, wetenschap en ervaringsdeskundigheid zal daarbij niet uit het oog verloren worden.

In 2011 worden de resultaten verwacht van het vervolg van het Zzip-onderzoek: 'Zzip2thefuture'. Opnieuw zal een zeer grote populatie (3000 respondenten) bevroegd worden over hun mentale gezondheid. Dit laat toe om de resultaten van 'Zzip2thefuture' te vergelijken met de resultaten van het eerste Zzip-onderzoek. Op die manier komen evoluties op het vlak van mentaal welbevinden naar voren. In het nieuwe onderzoek wordt ook genderidentiteit in rekening gebracht en wordt een heteropopulatie ondervraagd, om vergelijkingen te kunnen maken met de holebipopulatie. Naast de omvang van de steekproef is het belangrijk om aan te stippen dat de onderzoekers bijzondere inspanningen leveren om de steekproef zo divers mogelijk te maken. Zo worden de deelgroepen vrouwen en ouderen extra 'opgespoord', omdat zij anders ondervertegenwoordigd dreigen te blijven.

Het Steunpunt Gelijkekansenbeleid voerde onderzoek naar het transgendermiddenveld in Vlaanderen. Dit onderzoek betekende een stimulans voor de transgenderbeweging om zich sterker te organiseren. Het transthema kwam prominenter op de agenda te staan. Dit gaf aanleiding tot het uitschrijven van het onderzoek 'Leven als transgender in België' (2009), door het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen. Voor het eerst werd de juridische en sociale situatie van transgenderpersonen in kaart gebracht. Uit de studie blijkt dat deze doelgroep grote welzijnsproblemen kent. Een groot deel van hen overwoog zelfdoding of zocht gespecialiseer-

de hulp. Werkloosheid is een groot probleem voor transgenders, ook als ze hoog opgeleid zijn. Transgenderpersonen hebben een sterke nood aan zelforganisaties. Die ontbreekt het vaak aan middelen en mogelijkheden om echt constructief te kunnen werken. Uit het rapport blijkt ook dat transgenders op heel wat juridische obstakels botsen: problemen met officiële documenten, te strikte criteria voor een geslachtsveranderende ingreep. Dit onderzoek gaf een eerste blik op de leefsituatie van transgenders. Binnen het Steunpunt wordt momenteel onderzocht wat de impact van een genderroltransitie is op de leefsituatie van transgenderpersonen.

Om beter te kunnen inspelen op de noden van oudere holebi's, zal het Vlaamse gelijkemansbeleid een 'Roze belweek' organiseren. Een week lang zal iedereen die dat wil zijn suggesties voor een goed beleid voor oudere holebi's kunnen doorgeven via de telefoon. Oudere holebi's en mensen die professioneel met deze groep werken, kunnen voorbeelden doorgeven waaruit blijkt dat er nog werk aan de winkel is. Ook goede praktijkvoorbeelden zijn welkom, of duidelijke suggesties voor acties of campagnes. Op die manier kan de overheid een beter beeld krijgen op wat oudere holebi's nodig hebben.

Deze brochure geeft een aantal krachtlijnen en concrete initiatieven van het Vlaamse holebi- en transgenderbeleid weer, met een bijzondere focus op jongeren en educatie. Ze wordt uitgegeven naar aanleiding van de conferentie 'LGBT and education' die plaatsvindt op 17 november 2010 te Brussel.

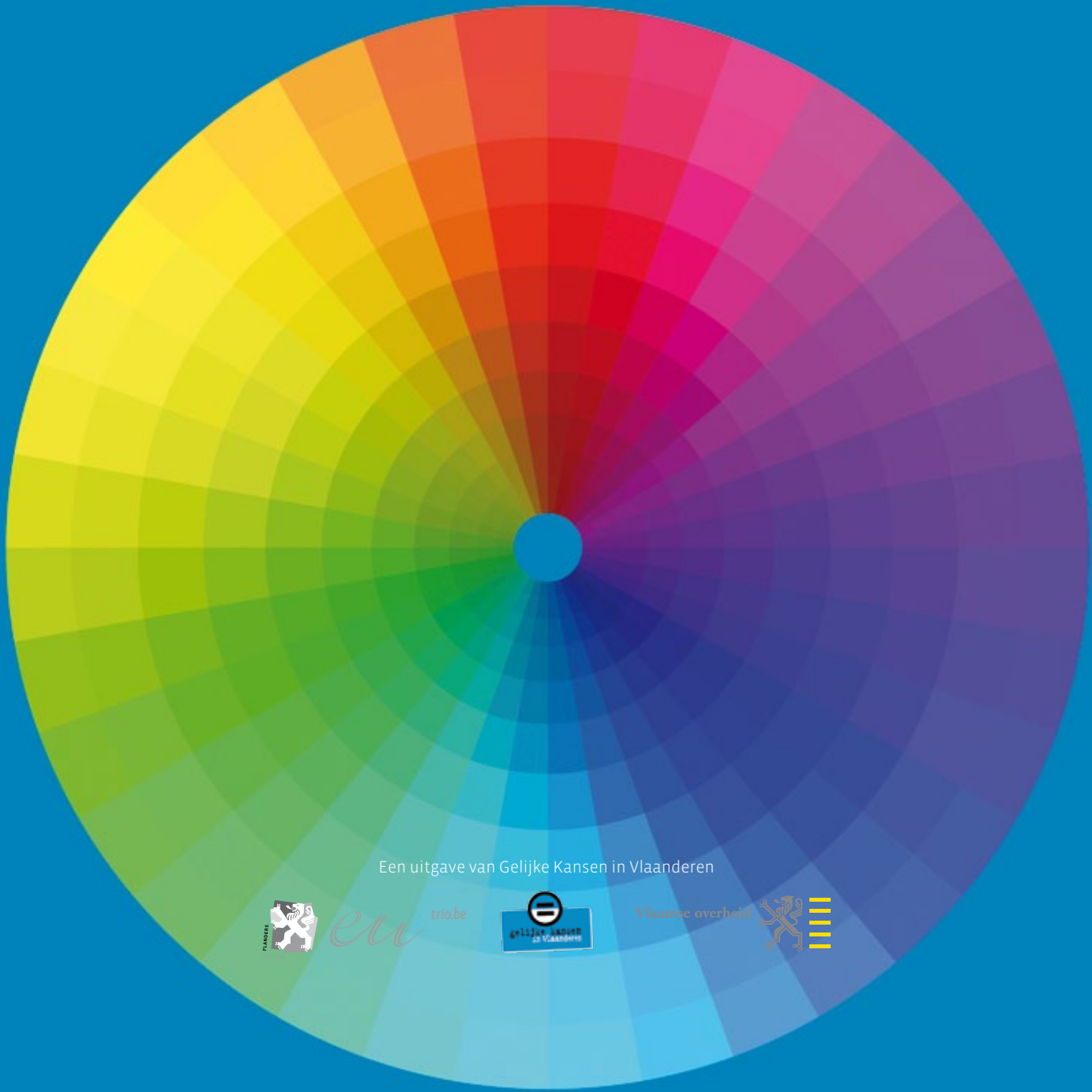
Voor meer informatie kan u contact opnemen met

Gelijke Kansen in Vlaanderen

Vlaamse Overheid
Boudewijnlaan 30
B-1000 Brussel
t: +32 2 553 58 46
f: +32 2 553 51 38
gelijkekansen@vlaanderen.be

COLOFON

Deze brochure is een uitgave van Gelijke Kansen in Vlaanderen
Verantwoordelijke uitgever: Heidi Vander Poorten, Boudewijnlaan 30, 1000 Brussel
Vormgeving: www.virginiesoetaert.be
Depotnummer: D/2010/3241/374

Een uitgave van Gelijke Kansen in Vlaanderen

trio.be

Vlaamse overheid

